

10 piliečių mokslo principų

Piliečių mokslas (angl., *citizen science*) – lankstus terminas, naudojamas įvairiose situacijose ir disciplinose. Žemiau pateiktus teiginius pasiūlė Europos Piliečių Mokslo Asociacijos (**European Citizen Science Association, ECSA**) dalijimuisi geriausiomis praktikomis ir plėtos galimybės dedikuota darbo grupė, vadovaujama Natūralios istorijos muziejaus Londone ir padedama kitų Asociacijos narių. Šie principai, mūsų, kaip bendruomenės, manymu, sudaro pagrindą gerai piliečių mokslo praktikai užtikrinti. Vertimas į lietuvių kalbą atliktas Eglės Marijos Ramanauskaitės.

- 1. Piliečių mokslo projektai aktyviai įtraukia piliečius į mokslinę veiklą, kurios rezultatas – naujos žinios ir supratimas.** Piliečiai gali prisidėti prie projektų, arba būti projektų partneriais ar lyderiais, taip projektuose atlikdami reikšmingą vaidmenį.
- 2. Piliečių mokslo projektų išėiga – autentiški moksliniai rezultatai.** Pavyzdžiui, atsakymas į mokslinę problemą, arba projekto rezultatų pagrindu daroma įtaka gamtosauginei veiklai, vadybiniams sprendimams, aplinkosaugos politikai ir pan.
- 3. Dalyvavimas atneša naudos tiek profesionaliems mokslininkams, tiek piliečiams mokslininkams (angl., *citizen scientists*).** Tai, pavyzdžiui, tyrimų rezultatų publikavimas, mokymosi galimybės, asmeninis pasitenkinimas veikla, socialinė nauda, pasitenkinimas savo indėliu į mokslinius tyrimus, pvz., atsakant į aktualius vietos, šalies ar tarptautinius klausimus, bei galimybė taip paveikti susijusią politiką.
- 4. Jei pageidauja, piliečiai mokslininkai gali dalyvauti ne viename mokslinio proceso etape.** Į šiuos įeina tyrimo problemos formulavimas, metodų parinkimas, duomenų rinkimas ir analizė, bei rezultatų komunikacija.
- 5. Piliečiai mokslininkai iš projekto gauna grįžtamąjį ryšį.** Pavyzdžiui, yra informuojami, kaip naudojami jų surinkti duomenys bei kokią įtaką jų indėlis turi tyrimams, politikai ar visuomenei.
- 6. Piliečių mokslas laikomas lygiaverčiu bet kokiems kitiems tyrimų metodams, su jam būdingais trūkumais ir tendencijomis, kuriuos reikėtų apsvastyti ir kontroliuoti.** Tačiau, palyginus su tradiciniais tyrimų metodais, piliečių mokslas sukuria progą didesniai visuomenės įsitraukimui ir mokslo demokratizacijai.
- 7. Piliečių mokslo projektų duomenys ir meta-duomenys pateikiami visuomenei prieinama forma, o rezultatai, kai tai yra įmanoma, publikuojami atviros prieigos formatu.** Dalijimasis duomenimis gali vykti viso projekto metu ar po jo, nebent esama apribojimų saugumo ar privatumo sumetimais.
- 8. Piliečiams mokslininkams skiriamas oficialus pripažinimas arba padėka projektų rezultatuose ir publikacijose.**
- 9. Piliečių mokslo programos vertinamos pagal mokslinius rezultatus, duomenų kokybę, dalyvių patirtį ir platesnę visuomeninę ar politinę įtaką.**
- 10. Piliečių mokslo projektų lyderiai apsvarto teises ir etines problemas, kurios liečia autorystės teisių, intelektinės nuosavybės klausimus, dalijimosi duomenimis susitarimus, konfidencialumą, atribuciją, bei bet kokių veiklų poveikį aplinkai.**